

1 Úvod

K hlavním úkolům České školní inspekce (dále i „ČŠI“) patří zjišťování a hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání v návaznosti na příslušné rámcové vzdělávací programy (dále i „RVP“) a školní vzdělávací programy (dále i „ŠVP“), přičemž předmětem zájmu hodnocení České školní inspekce jsou vedle vzdělávacích oborů také vybrané gramotnosti žáků¹.

Cílem této tematické zprávy je představit hlavní zjištění **hodnocení podmínek a průběhu vzdělávání a dosažené úrovně přírodovědné gramotnosti žáků v základních a středních školách** ve školním roce 2018/2019, přičemž úroveň přírodovědné gramotnosti žáků byla posuzována na 2. stupni základních škol, konkrétně na výběrovém souboru žáků 8. ročníku základní školy a žáků odpovídajících ročníků víceletých gymnázií (dále jen „8. ročník základní školy“). Souvisejícím cílem tematické zprávy je formulace hlavních závěrů a doporučení k podpoře rozvoje přírodovědné gramotnosti, přičemž tato doporučení se týkají úrovně školy a jejího zřizovatele a úrovně vzdělávacího systému (doporučení pro Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy – dále i „MŠMT“).

1.1

Obecné vymezení přírodovědné gramotnosti

V rámci své hospitační činnosti a při výběrovém zjišťování dosažené úrovně gramotnosti žáků využívá Česká školní inspekce následující definici přírodovědné gramotnosti²:

„Přírodovědná gramotnost je způsobilost využívat přírodovědné poznání, klást relevantní otázky a na základě získaných faktů vyvozovat závěry vedoucí k porozumění přírodním jevům a usnadňující odpovědné rozhodování a jednání.“

V případě žáka klade uvedená definice přírodovědné gramotnosti důraz na ty jeho dovednosti, jejichž využití je zásadní pro chování a rozhodování v konkrétních situacích reálného života.

Základem pro utváření a rozvoj dovedností žáků, které se vztahují k přírodovědné gramotnosti, je příslušný RVP, specificky pak především vzdělávací oblasti související s problematikou přírodních jevů. Z hlediska vzdělávacích oborů tak mají k rozvoji přírodovědné gramotnosti přirozeně nejbližší fyzika, chemie, přírodopis/biologie a zeměpis/geografie, a proto se řada zjištění prezentovaných v tematické zprávě váže právě k této čtveřici vzdělávacích oborů. Zároveň je však nutné zdůraznit, že přírodovědná gramotnost může být rozvíjena také v dalších vzdělávacích oborech. Pro zjednodušení a lepší srozumitelnost je v dalším textu využíván místo pojmu vzdělávací obor obecně vžitý pojem předmět.

1.2

Zdroje informací – typy šetření a jejich základní charakteristika

Zjištění prezentovaná v této tematické zprávě jsou založena na informacích vycházejících z několika vzájemně se doplňujících typů šetření. Základním zdrojem informací byly hospitace v hodinách přírodovědných předmětů navštívených v rámci komplexní³ a tematické prezenční inspekční činnosti.

- 1 ČŠI se systematicky ve dvouletém intervalu věnuje sledování a hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání v šesti gramotnostech – čtenářské, matematické a sociální v prvním cyklu a jazykové, přírodovědné a informační v druhém cyklu. Takto koncipovaný přístup umožňuje ČŠI jednak identifikovat silné stránky a příležitosti rozvoje gramotnosti žáků a jednak posoudit změny, ke kterým ve dvouletém cyklu došlo.
- 2 ČŠI (2015). *Metodika pro hodnocení rozvoje přírodovědné gramotnosti*. Praha: Česká školní inspekce.
- 3 Do hodnocení nebyla zahrnuta komplexní prezenční inspekční činnost ve třídách zřizovaných výhradně pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (dále i „SVP“).

